

אופנוענית, מתוכפת וכעת גם ראש ממשלה: האישה שעשתה היסטוריה ביפן

לאישה הראשונה בתפקיד ראש הממשלה ביפן יש עבר לא שגרתי לפוליטיקאית • "אשת הברזל" סנאה טקאיצ'י מובילה קו ביטחוני תקיף, וצפויים לה לא מעט אתגרים • האם סגנונה הייחודי יסייע להתמודד עם פוליטיקה פנימית, קשיים דמוגרפיים וכלכליים ויריבות גוברת מול סין?

עידן ארץ 21.10.2025

טקאיצ'י, ראשת ממשלת יפן / צילום: ap, Eugene Hoshiko

א- א+

לאחר שראש הממשלה הקודם אישיבה נכשל בבחירות הבזק שעליהן הכריז ב-2024, הוא אולץ לפרוש. מי שנבחרה להחליף אותו היא סנאה טקאיצ'י, שמגיעה מהאגף הימני הלאומני במפלגה הליברלית-דמוקרטית LDP, השולטת ביפן כמעט ברצף ממלחמת העולם השנייה. היא הקימה קואליציה עם מפלגה דתית-בודהיסטית בפרלמנט והפכה לראש הממשלה האישה ראשונה בתולדות יפן. כעת, היא תצטרך לעמוד בפני אתגרים כלכליים וגאופוליטיים גדולים, לרבות דמוגרפיה מקרטעת ותחרות קשה מצד סין.

טקאיצי' היא ראש הממשלה הרביעית של יפן מאז 2020, כולם היו ממפלגת LDP - מפלגה מגוונת ורבגונית ששלטה ביפן כמעט ברצף מאז שנעשתה דמוקרטיה בסוף מלחמת העולם השנייה.

3 נקודות על סנאה טקאיצי' (64)

1. הייתה מתופפת של להקת מטאל (ושובבת איירון מיידן). חלמה להיות כוכבת רוק

2. הגישה חדשות לתקופה קצרה לפני שנבחרה לראשונה לפרלמנט

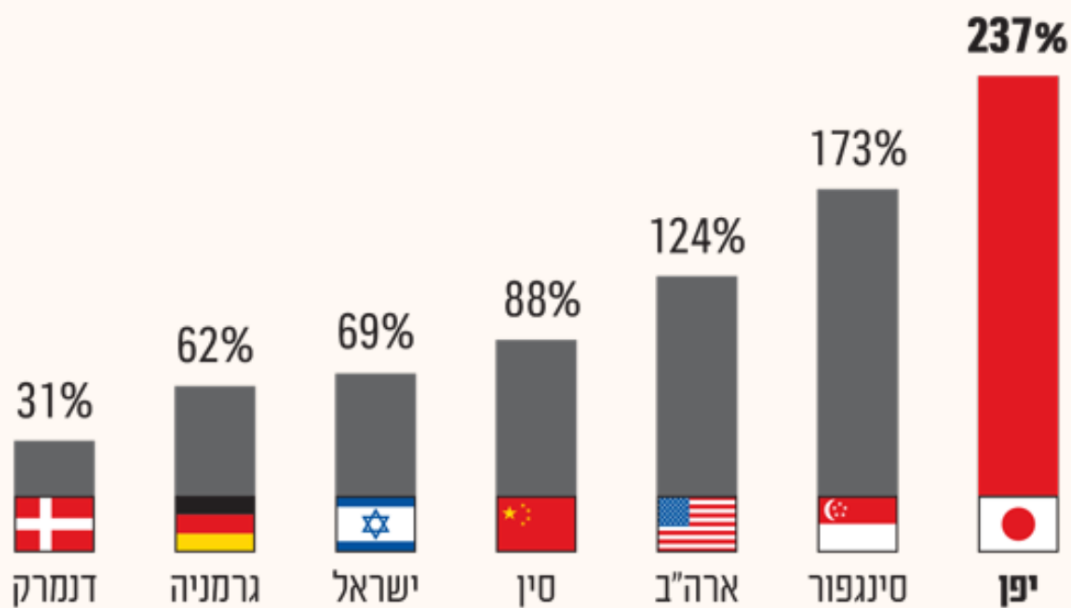
3. כסטודנטית היא רכבה על אופנוע קוואסאקי לאוניברסיטה

"זו לא באמת מפלגה, אלא צירוף של סיעות עם כיוונים שונים", מסביר פרופ' רותם קובנר, מומחה ליפן מהחוג ללימודי אסיה באוני' חיפה. "רק אחת לכמה עשורים יש ראש ממשלה שמצליח לתפוס את כל הסיעות ולהחזיק אותן קצר. ברגע שמשהו לא מסתדר, או שיש סקנדל - הם מחליפים ראש מאוד מהר. זה הרבה פחות דרמטי ואישי מאשר בישראל. אופתע אם טקאיצי' תצליח להיות ראש ממשלה יותר משנתיים".

האתגר הדמוגרפי של יפן

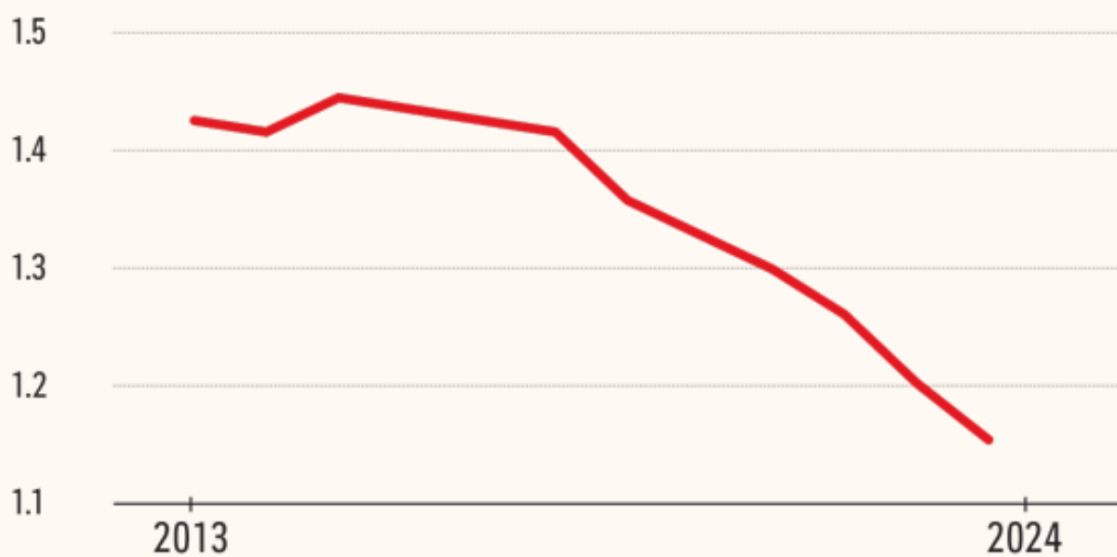
בחירת טקאיצי' מגיעה בעת שיפן מתמודדת עם אתגרים גדולים, חלקם חדשים אך רובם ישנים. האתגר הוותיק ביותר הוא הדמוגרפי. שיעור הילודה ביפן, 1.15 בלבד, נמוך כמו ברוב מדינות מזרח אסיה. אולם ביפן זו בעיה רבת שנים; הפעם האחרונה שהילודה ביפן הייתה מעל שיעור התחלופה 2.1 הייתה לפני יותר מ-50 שנה (מספר ממוצע של ילדים לאישה הנדרש לשמירה על גודל אוכלוסייה). לשמירה על גודל אוכלוסייה.

יפן בראש הטבלה בפער גדול: יחס חוב ציבורי לתוצר

מקור: Trading Economics

שיעור הילודה ביפן בשפל של כל הזמנים

מקור: משרד הבריאות ביפן

הגיל החציוני ביפן מתקרב ל-50, וכמעט שליש מהאוכלוסייה מעל גיל 65. המשמעות היא שיפן צריכה להקדיש חלק ניכר במיוחד מהכנסותיה לבריאות ולפנסיות, בלי מספיק עובדים שיתמכו בכך.

"מעבר לזה", אומר פרופ' קובנר, "יש ירידה בפריון העבודה כבר 30 שנה. התעשייה היפנית היום פחות מעיזה ופחות מצליחה לייצר את ההישגים שהשיגה בעבר. כבר בשנות ה-90 ספרו את 4 הנמרים האסייתיים (קוריאה, הונג קונג, סינגפור וטייוואן, ע"א) שהתחרו בה, והיום סין היא המתחרה הגדולה בתעשייה: מכוניות חשמליות, רכבות, אלקטרוניקה... היצוא היפני די יציב כבר 10-15 שנה". יפן גם מאוד תלויה ביבוא אנרגיה מבחוץ (בעיקר נפט מהמזרח התיכון) כדי לתמוך בייצור התעשייתי שלה. אמנם לאחרונה שינתה גישה ותחזור לבנות כורים גרעיניים - אך ייקח זמן רב עד שאלו יתחילו לפעול.

שקועה בחובות גדולים

בנוסף, יפן סובלת מגרסה קיצונית יותר של חובות ניכרים שיש למדינות במערב בעשורים האחרונים. יחס החוב לתוצר ביפן הוא 237%. כלומר, גם אם התוצר היפני כולו יוקדש במשך שנתיים רק להחזרת החוב ללא צריכה פרטית או ממשלתית וללא השקעות - יפן לא תצליח להחזיר את חובותיה.

בינתיים תשלומי הריבית עליו לא מעיקים במיוחד על התקציב בשל הריבית הנמוכה (0.5%); אך אילו יפן תסבול בעתיד מאינפלציה - הדבר יחייב העלאות ריבית שבתורן יהפכו את נטל החוב הלאומי לכבד במיוחד.

ובכל זאת, יפן מעוניינת להתעצם צבאית. טקאיצ'י נוקטת גישה ניצית במיוחד כלפי סין ותומכת בהסתמכות עצמית של יפן ברמה הצבאית: "יפן שואפת להעלות את הוצאתה הצבאית מ-1% מהתוצר ל-2% בשנים הקרובות, בין השאר בלחץ אמריקאי. בהתחשב בגודלה, היא תהפוך לאחת המעצמות הצבאיות הגדולות בעולם מבחינת ההוצאה הכספית", אומר פרופ' קובנר, "היא מתכוונת למנף את זה כדי לחזק את התעשייה הצבאית שלה, ולהתחיל לייצא תוצרת ביטחונית לעולם".

הסכם קואליציוני חדש

ואכן, כחלק מההסכם הקואליציוני של טקאיצ'י עם מפלגת "אישין" הבודהיסטית, היא מתכננת לבטל את ההגבלות המסורתיות על יצוא צבאי, ולנטוש את הגישה הפציפיסטית למחצה שהחזיקה בה מאז ההפסד הצורב במלחמת העולם השנייה.

- פרסומת -

"זה כולל להחליש את הקשרים עם סין, שהיום היא שותפת המסחר הגדולה ביותר של יפן בפער, ולחזק במקום את הקשרים עם היריבות של סין במרחב: הודו, אוסטרליה, קוריאה וארה"ב", אומר פרופ' קובנר. אחת ההשלכות הגדולות תהיה במקרה של פלישה סינית לטייוואן, אז יפן תהיה המעצמה החזקה ביותר מלבד ארה"ב במרחב שתוכל לסייע להגן על טיוואן כדי לבלום את סין.

טקאיצ'י נחשבת לתשובת LDP לאתגר שמציבות לאחרונה מפלגות ימין פופוליסטיות. היא שייכת לארגון לאומני בשם "ניפון קאיגי", וטוענת שפשעי המלחמה של יפן בזמן מלחמת העולם השנייה נופחו.

היא אף מבקרת במקדש שינטו השנוי במחלוקת, שמוקדש לחיילים היפנים שנפלו במלחמות השונות, לרבות מלחמת העולם השנייה. היא נחשבת שמרנית מאוד חברתית, ומתנגדת למשל להחזקת שמות משפחה נפרדים לבני זוג (נושא שהפך לפוליטי ביפן) ולנישואים חד־מיניים.

בניגוד לחלק מהמסד הפוליטי היפני, היא לא מגיעה ממשפחה פוליטית - אביה היה סוכן מכירות ואמה שוטרת. היא הייתה מתופפת בלהקת מטאל, וחובבת גדולה של איירון מיידן ובלאק סבאת' הבריטיות.

היא גם נוהגת להשוות עצמה למרגרט תאצ'ר, ראש ממשלת בריטניה לשעבר. אך ע"פ פרופ' קובנר - קשה להאמין שהיא תצליח לחולל שינוי כלכלי רדיקלי כפי שזו עשתה. היא דווקא תומכת בהמשך המדיניות המרחיבה של יפן וכניסה לחובות, והפוליטיקה הסיעתית בתוך מפלגתה, עם הקואליציה הרזה שעליה תמשול, תקשה עליה לבצע שינויים כלכליים מרחיקי לכת. כך שבעוד שהבעיות המסורתיות של יפן כנראה ימשיכו ללוות אותה, ברמה הגאופוליטית - ייתכן שהיא תוביל את יפן לשחקנית פעילה הרבה יותר בזירה הבינ"ל.